

PATENTNA ZAŠTITA POVERLJIVIH PRONALAZAKA

Pukovnik mr *Obrad* Čabarkapa, dipl. inž.
kapetan mr *Dalibor* Petrović, dipl. inž.
Uprava za stratejsko planiranje MO

Rezime:

Svaki pronalazak za koji se utvrdi da je značajan za odbranu i bezbednost Republike Srbije smatra se poverljivim. Za patentnu zaštitu poverljivih pronalazaka podnosi se prijava organu nadležnom za poslove odbrane, koji ima isključivo pravo da raspolaže poverljivim pronalascima¹. U organizacijskoj jedinici nadležnoj za poslove naučne i inovacione delatnosti realizuje postupak ispitivanja poverljivih prijavi patenata. Da bi se donela ocena o poverljivosti prijavljenog pronalaska neophodno je realizovati određene faze u postupku ispitivanja prijave. Poverljivi pronalazak se ne objavljuje, a pronalazač, nakon priznavanja patenta, u skladu sa zakonskim propisima, ima određena moralna i materijalna prava.

Ključne reči: intelektualna svojina, industrijska svojina, poverljivi pronalazak, poverljiva prijava, postupak ispitivanja, patent.

PATENT PROTECTION OF CLASSIFIED INVENTION

Summary:

Every invention established to be of significance for defense or security of the Republic of Serbia is considered to be a classified invention. For the purpose of patent protection of classified inventions, a confidential application must be submitted to a relevant defense authority having the exclusive right to deal with classified inventions³. An organizational unit competent for scientific and innovation issues carries out the examination of classified patent applications. In order to evaluate classification of the submitted invention, regarding its significance for defense or security of the country as well as to make the final decision on the application, the examination procedure should be carried out through several phases. A classified invention is not to be published and once the patent has been approved, the inventor enjoys moral and material rights in accordance with law.

Keywords: intellectual property, industrial property, classified invention, confidential application, examination procedure, patent.

¹ Regulisano Zakonom o patentima, „Službeni list SCG“ br. 32/04.

² Uprava za stratejsko planiranje, Sektora za politiku odbrane, MO; Department for Strategic Planning, Sector for Defence Policy, Ministry of Defence.

³ Patent Law (*Official Gazette of the Serbia and Montenegro*, No. 32/04).

Uvod

Poverljivim pronalaskom se smatra pronalazak koji je značajan za odbranu i bezbednost zemlje. Među prijavama pronalazaka, koja nadležnom državnim organu za zaštitu intelektualne svojine⁴ podnose domaća pravna i fizička lica, mogu se naći i prijave poverljivih pronalazaka. Ako se u postupku ispitivanja prijave za priznanje patenta utvrdi da bi mogla biti u pitanju poverljiva prijava, dostavlja se na ispitivanje organizacijskoj jedinici MO nadležnoj za poslove inovacione delatnosti, koja obavlja poslove patentne zaštite poverljivih pronalazaka. Određenim propisom [1] definisane su oblasti tehnike i regulisano je šta obuhvataju poverljivi pronalasci.

Sve organizacione jedinice i institucije iz sistema odbrane, kao i pojedinci zaposleni u sistemu odbrane, prijavu za zaštitu inovacija podnose direktno organu nadležnom za poslove odbrane, što se smatra prijavom iz sistema odbrane. Prijave van sistema odbrane su one koje dostavljaju fizička i pravna lica van sistema odbrane, kao i prijave koje MO dostavlja Zavodu na ocenu poverljivosti [2].

Za sve prijave poverljivih pronalazaka, koje podnosi nadležni organ za poslove odbrane, neophodno je provesti određeni postupak za ispitivanje prijave, da bi se došlo do zaključka da li ispunjava uslove za patentnu zaštitu. Postupak ispitivanja sastoji se od nekoliko faza, gde je realizacija naredne faze uslovljena završetkom prethodne.

Zavisno od rezultata ispitivanja do kojih se dođe u postupku ispitivanja prijave pronalaska donosi se rešenje o obimu i vrsti patentne zaštite.

Pronalasci kao oblik intelektualne svojine

Svaki proizvod sa kojim dolazimo u dodir jeste rezultat nečijeg stvaralaštva, drugim rečima, to je nečija intelektualna svojina – bilo pojedinca, grupe autora ili naroda.

Intelektualna svojina je svaka vrsta svojine koja za predmet ima nematerijalno (intelektualno) dobro (pronazak, industrijski dizajn, robna oznaka, autorsko delo i sl.). Drugim rečima, predmet zaštite prava intelektualne svojine su nematerijalna dobra koja predstavljaju duhovne (intelektualne) tvorevine, kao i pravo autora na rezultate svog intelektualnog stvaralaštva.⁵ Sva prava intelektualne svojine vrše jedinstvenu ekonomsku funkciju, koja svojim nosiocima obezbeđuje prisvajanje ekonomske

⁴ Zavod za intelektualnu svojinu (Zavod).

⁵ Besarović V.: Intelektualna svojina, Centar za publikacije, Pravni fakultet, Beograd, 2005.

koristi od privrednog iskorišćavanja intelektualnih dobara (dato im je pravo da spreče druge da bez nadoknade koriste njihove pronalaskе i druge vrste stvaralaštva). Ovo pravo se naziva pravo intelektualne svojine i otuđa reč svojina u nazivu.

U našoj zemlji je u prošlosti posebno istican značaj zaštite intelektualne svojine. U vezi s tim, predsednik Evropske patentne organizacije (EPO)⁶ nedavno je izjavio: „*Ja sam ubeđen da ima mnogo potencijala i ponosa u državi koja je, kao nekada Kraljevina Srbija, pokazala tako izuzetnu viziju time što je bila jedna od jedanaest država potpisnica Pariske konvencije iz 1883. i odakle su potekli takvi pronalazači kao što je Nikola Tesla*“. Srbija je, u pravnom kontinuitetu preko Kraljevine Srbije, jedna od 11 zemalja osnivača Pariske unije (1883), kojom je bila predviđena konvencijska obaveza članica-potpisnica da formiraju institucije za zaštitu industrijske svojine. Međutim, Kraljevina Srbija je Upravu za zaštitu industrijske svojine osnovala znatno kasnije, 15. novembra 1920. godine,⁷ i tada je Srbija bila jedna od 14 zemalja u svetu koja je u to vreme imala regulisanu zaštitu ove vrste svojine.

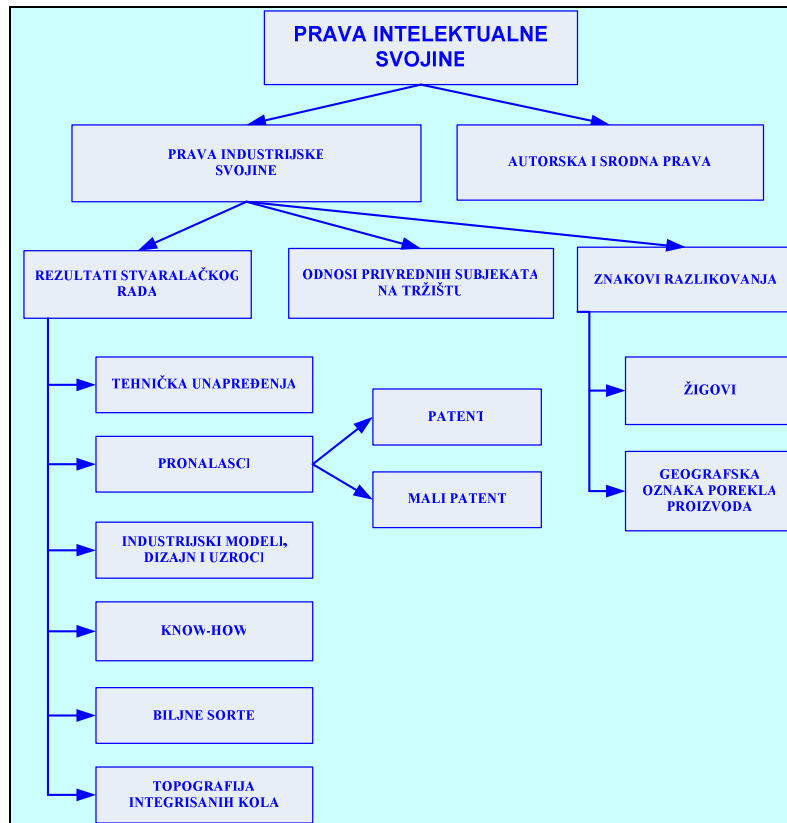
Konvencija,⁸ kojom je stvorena Svetska organizacija za intelektualnu svojinu (WIPO – World Intellectual Property Organisation), smatra se osnovnim izvorom međunarodnog prava industrijske svojine i autorskog prava. Srbija je članica WIPO, koja je specijalizovana organizacija Ujedinjenih nacija. Uz to, WIPO administrira najvećim brojem međunarodnih konvencija u oblasti prava intelektualne svojine, a Srbija je članica 20 takvih konvencija.

Termin „intelektualna svojina“ je u međunarodnim okvirima najšire prihvaćen kao zajednički naziv za industrijsku svojinu i autorsko pravo. Postoje dve grane prava intelektualne svojine. Jedna od njih bavi se zaštitom duhovnih tvorevina u oblasti književnosti, nauke i umetnosti (autorsko pravo), a druga zaštitom tekovina intelektualnog stvaralaštva u oblasti tehnike i industrije (pravo industrijske svojine). Šematski prikaz oblika intelektualne svojine dat je na slici 1.

⁶ Dr Ingo Kober, predsednik EPO, pozdravna reč na otvaranju međunarodnog CARDS Seminara o patentnom informisanju, Beograd 10. februar 2004. godine. Glasnik intelektualne svojine, ZIS br. 02/2005.

⁷ Ta institucija je od tada do danas više puta menjala naziv, tako da se kroz svoju istoriju zvala: Savezna uprava za pronalazaštvo (1948), Savezni ured za patente (1953), Savezna uprava za patente (1956), Uprava za patente (1958), Savezni zavod za patente (1967), Savezni zavod za intelektualnu svojinu (od 1994. godine), i sada – Zavod za intelektualnu svojinu (od 2003. godine).

⁸ Konvencija je zaključena 14. jula 1967. godine u Štokholmu, a naziv organizacije je World Intellectual Property Organisation (WIPO).

Slika 1 – Oblici intelektualne svojine

Prava industrijske svojine imaju za predmet održavanje u važnosti određenog prava koja se regulišu: patentom, dizajnom, žigom, oznakom porekla, zaštitom topografije integrisanih kola, biljnim sortama i korisnim modelima.

Autorsko i srodno pravo ima za predmet autorsko delo kao originalnu duhovnu tvorevinu autora kojim se regulišu: autorska prava, prava interpretatora, proizvođača fonograma, videograma, emisija, baze podataka i prvog izdavača slobodnog dela.

Osnovna razlika između prava industrijske svojine i autorskog i srodnih prava je sledeća: autor uživa moralna i imovinska prava u pogledu svog autorskog dela od trenutka nastanka dela, bez ikakvih administrativnih formalnosti, dok je uslov za sticanje prava industrijske svojine (patent, žig, model, uzorak, geografska oznaka porekla) podnošenje prijave, njeno ispitivanje, objava i plaćanje propisanih taksi za održavanje u važnosti određenog prava.

Prema važećoj normativno-pravnoj regulativi iz oblasti naučne i inovacione delatnosti u sistemu odbrane, inovacijama kao oblicima industrijske svojine smatraju se: pronalasci, tehnička unapređenja i konkretni predlozi.

Pronalasci se, u najširem smislu reči, pojavljuju kao rezultati stvaralačkog rada koji se međusobno razlikuju po stepenu inventivnosti i predmetu zaštite. Rezultat su duhovnog stvaralaštva tehničke prirode pojedinaca ili grupe ljudi koji se primenjuju u oblasti industrijske ili zanatske proizvodnje. Pronalazak u užem smislu predstavlja novo rešenje nekog tehničkog problema koje se može primeniti i iskorišćavati u nekoj od privrednih delatnosti. Pronalazak koji ispunjava sve uslove predviđene nacionalnim pozitivnim propisima za dobijanje pravne zaštite dobija pravnu zaštitu u toj zemlji u obliku patenta. Pravo na patent je vremenski i teritorijalno ograničeno. Samo pravno zaštićen pronalazak je patent, dok je patent uvek neki pronalazak. Postoje i pronalasci nižeg inventivnog nivoa od onog koje zakonski propisi traže dobijanje patentne zaštite. I ovakvi pronalasci, mada ne u svim zemljama, uživaju pravnu zaštitu u vidu malog patenta. Njihova zaštita se ne razlikuje samo po nazivu već i po obimu zaštite. Ovi pronalasci su tehničke prirode koji imaju niži inventivni nivo i moraju da ispunjavaju uslove novosti i primenjivosti u proizvodnji. Pronalasci koji se štite patentom ili malim patentom, kao i industrijski modeli i uzorci, imaju osnovnu svrhu da obezbede zaštitu ulaganja u razvoj novih tehnologija. Ova vrsta industrijske svojine se prevashodno štiti da bi se stimulisalo stvaranje inovacija, dizajna i tehnološko stvaralaštvo. Kada se ovi oblici intelektualnog stvaralaštva ne bi štitili, prestao bi interes za ulaganje ogromnih sredstava u razvoj novih tehnologija, usporio bi se tehnološki razvoj, što nikome nije u interesu.

Tehničko unapređenje predstavlja svaki oblik racionalizacije nastao stvaralačkom primenom poznatih tehničkih rešenja, sredstava i tehnoloških postupaka, kojom se postižu korisni efekti. Ti korisni efekti ogledaju se u: poboljšanju taktičko-tehničkih osobina, kvaliteta, trajnosti i pouzdanosti, kao i povećanju sigurnosti dejstva i bezbednosti upotrebe sredstava i sistema naoružanja i vojne opreme (NVO); povećanju produktivnosti rada i boljem iskorišćavanju sredstava za rad (opreme, mašine, alat, instalacije, pribor, i dr.), u istraživanju, razvoju, proizvodnji, obuci i eksploataciji; uštedi radnog vremena i predmeta rada (materijal, sirovine, komponente, sastavni delovi, energija, gorivo i dr.); samostalnošću u odnosu na nabavke iz inostranstva; poboljšanju kontrole proizvoda; poboljšanju radnih uslova i zaštite na radu i unapređenju čovekove okoline uopšte, kao i svakom programskom (softverskom) unapređenju kojim se postižu korisni efekti.

Tehničko unapređenje je, po stepenu inventivnosti i novosti, ispod pronalaska i ne može se pravno zaštititi patentom.

Konkretan predlog značajan za odbranu je predlog koji nudi rešavanje postojećeg problema u istraživanju, razvoju, proizvodnji, korišćenju i održavanju sredstava i sistema u Vojsci, kao i u obuci, upravljanju, komandovanju i organizovanju službe i poslovanja u Vojsci, ako se time postižu korisni efekti. Pokreće se zahtevom za proveru osnovanosti predloga. Međutim, detaljnom i sveobuhvatnom analizom postojećeg sistema prihvatanja i zaštite inovacija u sistemu odbrane uočen je relativno manji

broj prijavljenih konkretnih predloga u odnosu na ukupan broj prijavljenih inovacija. Ako se uzmu u obzir prihvaćeni konkretni predlozi u odnosu na ostale prihvaćene inovacije, taj broj je mnogo manji. Zbog toga je u budućoj normativno-pravnoj regulativi (u fazi donošenja) predviđeno da se konkretni predlozi ne tretiraju kao posebna vrsta inovacija.

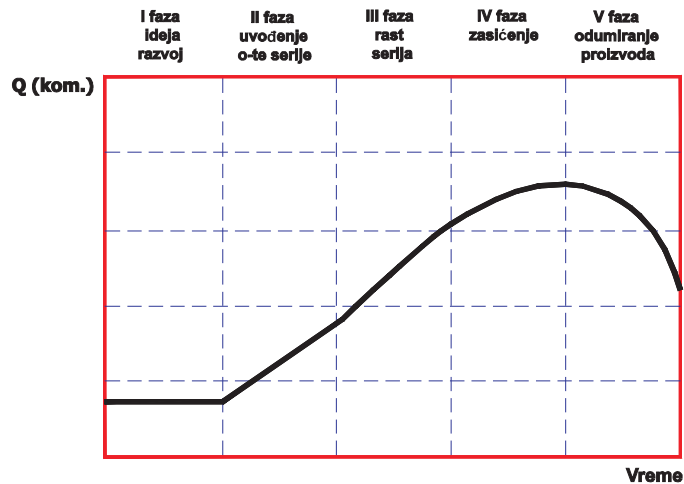
Postupak prihvatanja tehničkih unapređenja i konkretnih predloga od trenutka podnošenja obaveštenja o nastanku do njegovog prihvatanja identičan je kao i za pronalazak.

Cilj svake prihvaćene inovacije u sistemu odbrane jeste da se ona primenjuje u svim jedinicama i ustanovama MO i Vojske gde je to moguće radi ostvarenja prednosti i ušteda zbog kojih je prihvaćena.

Stvaranje novih sredstava i sistema NVO, kao i nastavnih materijalnih sredstava, predstavlja težište rada naučnoistraživačke i razvojne delatnosti. Usled toga, težište rada inovacione delatnosti usmereno je, prvenstveno, na usavršavanje postojećih sredstava i sistema NVO, nastavnih materijalnih sredstava i svih ostalih sistema, sredstava i postupaka (podrška planiranju, rukovođenju, komandovanju, projektovanju, eksploataciji, održavanju, remontu i dr.) koji se koriste i primenjuju u MO i Vojsci Srbije. Navedeno opredeljenje proističe iz činjenice da se sva sredstava za potrebe odbrane u svetu veoma brzo razvijaju, što izaziva ubrzano zastarevanje tih sredstava i ograničava mogućnost njihove duže upotrebe. Pošto ekonomska situacija u zemlji ne daje mogućnost ubrzanog znavljanja sredstava, njihovo stalno usavršavanje jedina je moguća alternativa. Sa druge strane, savremena sredstva i sistemi postaju sve moćniji i efikasniji, ali zato i sve složeniji i raznovrsniji.

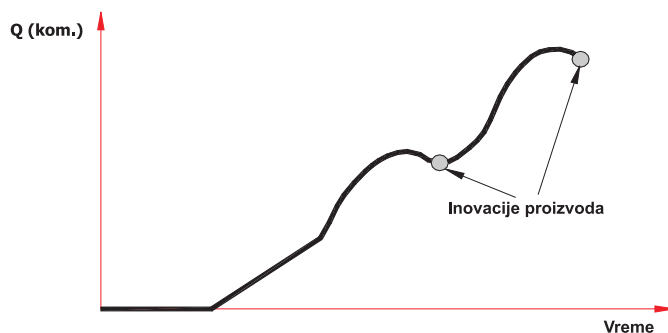
Za vojnu industriju su karakteristični strogi zahtevi u oblasti kvaliteta proizvoda, kao i primeni posebnih mera u proizvodnji i prometu NVO. Vojna industrija se uspešno razvijala posle Drugog svetskog rata, kada je u visokom stepenu pokrivala glavne potrebe Vojske i ostvarivala značajan izvoz. Međutim, od perioda raspada bivše države došlo je do dezintegracije jedinstvene vojne industrije i njenog prolaženja kroz period dugogodišnje stagnacije. Tehnološke inovacije mogu da budu zamajac pokretanja privrede, ali i njenog oporavka, tako da sadašnji „bolan“ period stanja u kojem se nalazi vojna industrija predstavlja izazov za uvođenje osmišljenog inovacionog modela poslovanja. U tom smislu je neophodno, na osnovu podataka o stanju i pravcima razvoja vojne industrije u svetu, sagledati pronalazački nivo u našoj zemlji, a posebno u vojnoj industriji kao bitnom elementu ukupnog odbrambenog sistema naše zemlje.

Svaki novi proizvod nakon uvođenja na tržište ima životni ciklus koji obuhvata faze: ideje (razvoja), uvođenja nulte serije, serijske proizvodnje, zasićenja (zrelosti – vrhunca) i odumiranja proizvoda (opađanja u prodaji – „smrti“ odnosno zastarelosti). Na slici 2. prikazan je životni ciklus na tržištu (Q – broj komada nekog proizvoda), koji se može opisati Gausovom krivom. Taj koncept različito traje za različite proizvode.

Slika 2 – Koncept životnog veka proizvoda

Da bi se životni vek proizvoda produžio sa ciljem da na tržištu bude što duže profitabilan, neophodno je preduzimati određene aktivnosti u vidu inovativnih promena. Primenom strategije neprekidnog inoviranja proizvoda koju sprovode uspješne firme odlaže se „smrt“ proizvoda na tržištu, što se vidi na slici 3.

Slika 3 – Način na koji se produžava životni vek proizvoda na tržištu

Jedan od naših najvećih pronalazača, Nikola Tesla, posebno je isticao značaj pronalazačkog rada. Jednom prilikom je izjavio: „Bez obzira šta mi nastojali da činimo, mi zavisimo od pronalazača. Naši ekonomisti mogu predlagati ekonomičnije metode upravljanja, naši pravnici stvarati mudrije zakone, ali bez pronalazača, mi ne možemo bolje živeti. Da bi smanjili siromaštvo, potrebno je da obezbedimo više pronalazaka. Sa dovoljno pronalazaka na raspolaganju možemo zadovoljiti mnoge želje i pružiti garancije za bezbedan i udoban život svima“.⁹

⁹ Nikola Tesla (citat iz 1897. godine).

Postupak ispitivanja prijave patenta za poverljivi pronalazak

Prema [3] definicija patenta glasi: „*Patent je ovde propisanim načinom zadobijeno pravo, po kome njegov vlasnik može za ograničeno vreme u vidu zanimanja isključivo primenjivati i upotrebljavati izvestan nov pronalazak (izum) na polju zanatske ili industrijske proizvodnje i predmete po njemu izrađene puštati u promet ili prodavati*“.

Patent je ekskluzivno pravo koje se priznaje za pronalazak iz bilo koje oblasti tehnike, koji predstavlja novo tehničko rešenje određenog problema, koje ima inventivni nivo i koje je primenljivo u industriji.¹⁰ Uopšte, da bi neki pronalazak, pa i poverljivi, dobio patentnu zaštitu, u skladu sa prethodnom definicijom, neophodno je da ispuni tri kumulativna uslova, i to:

- da u rešavanju određenog tehničkog problema postoji novina,
- da novo tehničko rešenje ima inventivni nivo, i
- da je tehnički izvodljivo, tj. da se može proizvesti i primeniti u industriji.

Smatra se da je pronalazak *nov* ako nije obuhvaćen stanjem tehnike. Drugim rečima, jedan pronalazak smatra se obuhvaćenim stanjem tehnike tek kada se objavi na način da stručnjaku iz odgovarajuće oblasti tehnike omogući da taj pronalazak realizuje, odnosno primeni.

Pronalazak ima *inventivni nivo* ako za stručnjaka iz odgovarajuće oblasti ne proizilazi, na očigledan način, iz stanja tehnike. Pod “stručnjakom” se podrazumeva lice sa prosečnim znanjima i sposobnostima iz određene oblasti na koju se pronalazak odnosi, koje je fakultetski obrazovano i koje poseduje određeno radno iskustvo.

Tehnička izvodljivost, odnosno industrijska primenljivost, jedan je od materijalno-pravnih uslova za zaštitu pronalaska na dan podnošenja prijave za zaštitu pronalaska, odnosno na dan priznatog prava prvenstva. Primenljivost pronalaska je neophodna radi proizvodnje robe ili pružanja usluga radi obezbeđivanja tržišnog položaja njegovog nosioca.

Mali patent je pravo kojim se, takođe, štiti pronalazak koji predstavlja novo tehničko rešenje određenog problema, industrijski primenljiv, koji ima inventivni nivo, odnosno koji je rezultat rada koji prevazilazi rutinsko korišćenje stanja tehnike od strane stručnjaka, ali nema inventivni nivo koji se traži za patent. Predmet pronalaska koji se štiti malim patentom može biti samo rešenje koje se odnosi na konfiguraciju ili konstrukciju nekog proizvoda ili raspored njegovih sastavnih delova.

Patent obezbeđuje nosiocu patenta pravnu zaštitu pronalaska koji traje 20 godina od datuma podnošenja prijave. Za mali patent čija pravna zaštita traje 10 godina vrši se samo formalno ispitivanje, dok je za patent neophodno i suštinsko ispitivanje.

¹⁰ Prema članu 2. Zakona o patentima.

Pravna zaštita patentom znači da se pronalazak ne sme komercijalno izrađivati, koristiti, stavljati u promet ili prodavati bez saglasnosti nosioca patenta. Sporovi u vezi sa povredom patentnih prava su u nadležnosti suda.

Nosilac patenta ima pravo da odluči ko može, a ko ne može da koristi pronalazak zaštićen patentom za vreme trajanja zaštite. Nosilac patenta može dati licencu drugim licima da koriste pronalazak pod uslovima koji su predmet međusobnog ugovaranja. Nakon isteka trajanja patenta, ili prestanka njegovog održavanja, zaštita prestaje, a pronalazak postaje javno dobro. To znači da nosilac prava više nema isključivo pravo na pronalazak, koji postaje slobodan za komercijalno iskorišćavanje.

Patenti su potrebni radi obezbeđivanja nosiocu društvene afirmacije za kreativan rad, kao i materijalne naknade za pronalazak koji ima potvrdu na tržištu. U isto vreme, time se podstiče pronalazaštvo koje obezbeđuje da se kvalitet ljudskog života poboljšava.

Prijava za zaštitu poverljivog pronalaska mora da sadrži određene delove koji treba da budu izloženi po tačno definisanom redosledu i u formi prema važećim propisima o sastavljanju prijave ([4], [6]). Delovi prijave pronalaska su:

1. zahtev za priznanje patenta,
2. opis pronalaska,
3. patentni zahtev (naznačenje šta je u pronalasku novo i šta podnosilac prijave zahteva da se zaštiti patentom),
4. kratak sadržaj suštine pronalaska (apstrakt), i
5. nacrt na koji se poziva opis i patentni zahtev.

U toku ispitivanja poverljive prijave pronalaska, od trenutka podnošenja prijave do njenog konačnog rešavanja, neophodno je realizovati određene faze ispitivanja u toku kojih je potrebno doneti niz dokumenata. Radi se o sledećim fazama:

- 1) formalno ispitivanje,
- 2) preliminarno ispitivanje,
- 3) analiza primenljivosti,
- 4) suštinsko ispitivanje,
- 5) razmatranje prijave na Savetu taktičkog ili tehničkog nosioca sredstva, i
- 6) donošenje patentne isprave o pronalasku.

Realizacija svake naredne faze uslovljena je završetkom prethodne. Nakon realizacije ovih faza ispitivanja i donošenja rešenja o patentnoj zaštiti sledi programiranje, realizacija i primena inovacije.

U toku ispitivanja prijave pronalaska u sistemu odbrane, od trenutka podnošenja prijave do njenog konačnog rešavanja, neophodno je doneti niz dokumenata koji se odnose na pojedine faze ispitivanja. Prikaz tih dokumenata dat je u tabeli 1. Osnovni i polazni dokumentat je prijava pronalaska.

Za potrebe realizacije bilo koje faze ispitivanja neophodno je kao „ulaz“, pored prijave, obezbediti i ostala dokumenta sa kojim se do tada raspolaze. Kao rezultat rada i završetka određene faze nastaje novi dokument, koji je

obično u formi izveštaja, a koristiće se za potrebe narednih faza ispitivanja, sve do konačnog rešenja prijave. Radi ilustracije, na slici 4. dat je prikaz toka dokumenata u jednoj od faza ispitivanja. Slična je procedura i sa ostalim fazama.

Formalno ispitivanje

Po prijemu obaveštenja o pronalasku ili prijave, organ MO nadležan za inovacionu delatnost vrši formalno ispitivanje prijave pronalaska, pod kojim se podrazumeva provera obrađenosti određenih zahteva.

Uredno obaveštenje o pronalasku stvorenom u sistemu odbrane, organ MO nadležan za inovacionu delatnost zavodi u Registar obaveštenja o pronalascima. Nakon realizovanog formalnog ispitivanja, nadležni organ MO za poslove inovacione delatnosti pisanim putem obaveštava pronalazača o prijemu prijave, naznačujući datum i registarski broj pod kojim je obaveštenje o prijavi zavedeno i pristupa realizaciji sledeće faze – preliminarnom ispitivanju.

Veoma je bitno da se utvrdi tačan datum podnošenja prijave, zbog eventualno mogućih osporavanja i pokretanja predloga za oglašavanje priznatog prava ništavim.

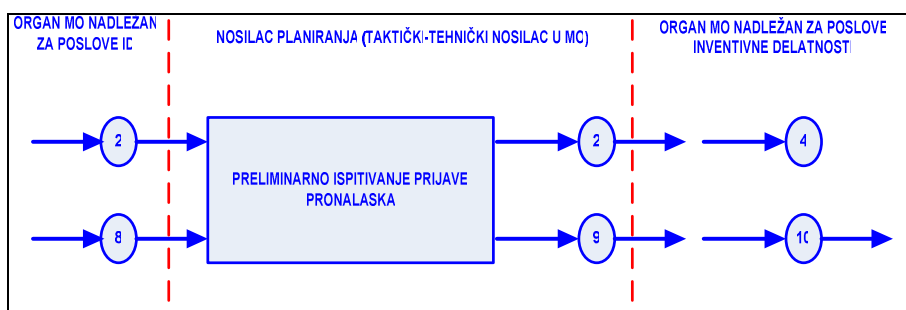
Tabela 1

Dokumenta u postupku ispitivanja i zaštite prijave inovacija

Red. br.	NAZIV DOKUMENTA	Organ nadležan za donošenje dokumenta
1.	Obaveštenje o prijavi inovacije sa potrebnim priložima	Podnosilac prijave
2.	Prijava inovacije sa svim potrebnim delovima	Podnosilac prijave
3.	Registri prijave inovacija: obaveštenja o pronalascima (OP), pronalazaka (P), tehničkih unapređenja (TU) i konkretnih predloga (KP).	Organ MO nadležan za inovacionu delatnosti (ID)
4.	Informacioni sistem inovacione delatnosti	Organ MO nadležan za ID
5.	Obaveštenje podnosioca prijave o prijemu inovacije	Organ MO nadležan za ID
6.	Odluka o davanju stava o oceni poverljivosti	Organ MO nadležan za ID
7.	Izveštaj o oceni poverljivosti	Organ MO nadležan za ID
8.	Odluka o realizaciji preliminarnog ispitivanja	Organ MO nadležan za ID
9.	Izveštaj o preliminarnom ispitivanju	Nosilac planiranja u MO
10.	Odluka o izradi analize primenljivosti	Organ MO nadležan za ID
11.	Izveštaj o analizi primenljivosti	Nosilac planiranja u MO
12.	Odluka o suštinskom ispitivanju	Organ MO nadležan za ID
13.	Izveštaj o suštinskom ispitivanju	Nosilac planiranja u MO
14.	Odluka o razmatranju na Savetu vida (roda, službe)	Organ MO nadležan za ID
15.	Zaključci Saveta	Savet vida (roda, službe)
16.	Rešenje o prijavi	Organ MO nadležan za ID
17.	Registri prihvaćenih inovacija: pronalazaka (P), tehničkih unapređenja (TU) i konkretnih predloga (KP).	Organ MO nadležan za ID
18.	Ugovor o jednokratnoj novčanoj naknadi autoru inovacije	Organ MO nadležan za ID Nosilac planiranja u MO
19.	Planovi inovacione delatnosti: godišnji planovi i srednjoročni programi	Organ MO nadležan za ID
20.	Odluka o određivanju organizacione jedinice iz sastava MO koja će u ime voditi računa o raspolaganju poverljivim pronalaskom	Organ MO nadležan za ID
21.	Programiranje, realizacija i primena inovacije (po posebnim planovima)	Organizaciona jed. MO ovlašćena za raspolaganje

Preliminarno ispitivanje

Za preliminarno ispitivanje pronalaska načelno se određuje nosilac planiranja za sredstva na koje se pronalazak odnosi, ali se može odrediti i stručno osposobljena jedinica, odnosno ustanova koja po proceni može da bude i nosilac realizacije pronalaska iz obaveštenja. Šematski prikaz toka dokumenata u fazi preliminarnog ispitivanja dat je na slici 4. Brojčane oznake na slici odnose se na redni broj dokumenta iz tabele 1. O izvršenom ispitivanju sastavlja se pisani izveštaj o preliminarnom ispitivanju, koji sadrži deo koji se odnosi na opis i primenu pronalaska i deo koji se odnosi na uslove nastanka pronalaska. Svaki od ovih delova sadrži obrazložene odgovore na određena pitanja [4].

Slika 4 – Faza preliminarnog ispitivanja

Analiza primenljivosti pronalaska

Za nosioca izrade analize primenljivosti pronalaska načelno se određuje nosilac planiranja, taktički ili tehnički nosilac sredstva, sistema ili procesa na koje se pronalazak odnosi. Uz konsultaciju sa pretpostavljenim komandama može se odrediti i jedinica, odnosno ustanova koja je stručno osposobljena za izradu takvog dokumenta.

Nosiocu izrade analize primenljivosti pronalaska odlukom se određuje rok za izradu tog dokumenta. Odluka se, zajedno sa prijavom i njenim priložima, dostavlja jedinici, odnosno ustanovi određenoj za nosioca izrade analize primenljivosti pronalaska. U analizi primenljivosti pronalaska daje se uporedni pregled mogućih nosilaca realizacije pronalaska i, na osnovu toga, obrazloženi predlog jedinice, odnosno ustanove najpogodnije za nosioca realizacije pronalaska.

Suštinsko ispitivanje

Po dobijanju analize primenljivosti pronalaska i eventualnih osporavanja i izjave pronalazača o osporavanjima pronalaska određuje se stručna komisija za suštinsko ispitivanje pronalaska.

U sastav stručnih komisija za suštinsko ispitivanje obavezno se angažuju stručnjaci iz institucija koje se bave istraživanjem, razvojem, proizvodnjom ili održavanjem sredstava na koja se pronalazak odnosi. U sastav stručnih komisija, po potrebi, može se odrediti lice iz organa MO nadležnog za inovacionu delatnost.

Stručnoj komisiji za suštinsko ispitivanje pronalaska organ MO nadležan za inovacionu delatnost stavlja na uvid svu raspoloživu dokumentaciju o pronalasku (prijavu pronalaska i njene priloge, izveštaj o preliminarnom ispitivanju, analizu primenljivosti i dr.).

Komisija za suštinsko ispitivanje pronalaska, saglasno odredbama Zakona, suštinski ispituje uslove za priznavanje patenta. Nakon ispitivanja uslova za priznavanje patenta, ili malog patenta, dostavlja organu MO nadležnom za inovacionu delatnost izveštaj o suštinskom ispitivanju pronalaska [4].

U postupku suštinskog ispitivanja pronalaska, stručno mišljenje o podobnosti predmeta prijave za zaštitu patentom komisiji obezbeđuje organ MO nadležan za inovacionu delatnost, koji u tom poslu može zatražiti i stručno mišljenje Zavoda.

Zakonom o patentima je predviđeno da pronalazaču zaštićenog poverljivog pronalaska, pored moralnih prava pripadaju i materijalna prava u vidu tzv. jednokratne novčane naknade bez obzira na to da li će se pronalazak primenjivati. Podrazumeva se da pronalazač, u skladu sa Zakonom, ostvaruje i prava po osnovu ekonomskog iskorišćavanja pronalaska (royalty). U skladu s tim, predviđeno je da komisija koja vrši suštinsko ispitivanje u delu izveštaja koji se odnosi na proračun i predlog iznosa naknade, predloži i da obrazloženo mišljenje o: vrednostima koeficijenta inventivnosti i koeficijenta tehničke realizacije pronalaska, način proračuna obeštećenja i kompenzacije i predlog konačnog iznosa jednokratne novčane naknade.

Kada pronalazak koji je nastao u MO ili Vojski nije poverljiv, a postoji interes za MO i Vojsku da se zaštiti, obavezno se predlaže jedinica, odnosno vojna ustanova koja će podneti prijavu patenta Zavodu za intelektualnu svojinu.

Po prijemu izveštaja o suštinskom ispitivanju i stava o poverljivosti i interesu pronalaska za odbranu, rukovodilac organizacione jedinice MO nadležne za inovacionu delatnost odlučuje o daljem postupku u vezi sa pronalaskom:

- ako je pronalazak poverljiv, organizaciona jedinica MO nadležna za inovacionu delatnost će nastaviti postupak patentne zaštite pronalaska;

- ako je pronalazak poverljiv, a u datom trenutku nije od interesa za MO i Vojsku, prijava se rešenjem stavlja u stanje mirovanja, o čemu se obaveštava podnosilac i ne dozvoljava se podnošenje prijave Zavodu za intelektualnu svojinu;

- ako pronalazak nije poverljiv, a ispunjeni su uslovi da se on zaštiti na ime MO, određuje se jedinica, odnosno ustanova koja će pronalazak prijaviti Zavodu za intelektualnu svojinu;

- ako pronalazak nije poverljiv, a ne postoji interes da se zaštiti na ime MO, organizaciona jedinica MO nadležna za inovacionu delatnost pismeno će obavestiti podnosioca da on može sam da prijavi pronalazak Zavodu.

Razmatranje prijave na Savetu taktičkog nosioca

Izveštaj o suštinskom ispitivanju pronalaska, zajedno sa analizom primenljivosti pronalaska, razmatra se na Savetu taktičkog ili tehničkog nosioca za sredstva na koja se pronalazak odnosi. Na osnovu razmatranja izveštaja o suštinskom ispitivanju i analizi primenljivosti pronalaska, Savet donosi zaključke u vezi sa priznavanjem i programiranjem pronalaska (izrada programa realizacije).

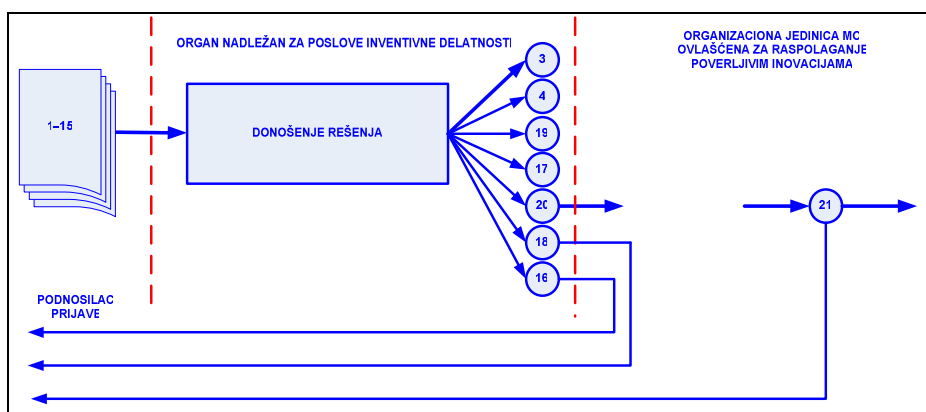
Ukoliko se radi o pronalasku koji je nastao kao deo projekta za koji je već usvojen program realizacije, izveštaj o suštinskom ispitivanju nije neophodno razmatrati na Savetu, nego se koriste zaključci iz programa realizacije.

Donošenje patentne isprave

Na osnovu izveštaja o suštinskom ispitivanju pronalaska i zaključaka taktičkog nosioca sredstva na koje se pronalazak odnosi i Saveta taktičkog nosioca, organ MO nadležan za inovacionu delatnost donosi rešenje o prijavi.

Ako se utvrdi da su ispunjeni svi uslovi za priznavanje patenta, ili malog patenta, donosi se rešenje o priznavanju prava, kojim se zahtev za priznavanje usvaja u celini ili delimično, zavisno od rezultata suštinskog ispitivanja pronalaska. Na osnovu donetog rešenja, organ MO nadležan za inovacionu delatnost upisuje priznati patent u Registar priznatih patenata, a mali patent u isti registar, uz naznaku da se radi o malom patentu, a pronalazaču izdaje patentnu ispravu.

Šematski prikaz toka dokumenata u fazi donošenja rešenja dat je na slici 5.

Slika 5 – Faza donošenja rešenja

Pronalazak stvoren u sistemu odbrane, a koji je zaštićen patentom ili malim patentom u Zavodu za intelektualnu svojinu ili u organu MO nadležnom za inovacionu delatnost, na ime jedinice, odnosno ustanove, mogu da koriste sve jedinice, odnosno ustanove i sva pravna lica van sistema odbrane, u skladu sa odredbama Zakona o patentima.

Raspolaganje poverljivim pronalaskom

Organ MO nadležan za inovacionu delatnost vodi računa o poverljivosti pronalazaka upisanih u Registar priznatih patenata. Kada se utvrdi da je zaštićeni pronalazak prestao da bude poverljiv, dostavlja Zavodu ceo predmet koji se odnosi na taj pronalazak.

Ministarstvo odbrane kao nadležan organ za poslove odbrane ima isključivo pravo da koristi poverljivi pronalazak i da raspoláže tim pronalaskom.

Ministar odbrane, u zavisnosti od oblasti na koju se poverljivi pronalazak zaštićen patentom odnosi, određuje organizacionu jedinicu iz sastava MO koja će u ime MO voditi računa o raspolaganju tim pronalaskom.

Organizaciona jedinica MO koju ministar odbrane odredi da raspoláže poverljivim pronalaskom, vodi računa o ekonomskom iskorišćavanju tog pronalaska. Ekonomsko iskorišćavanje poverljivog pronalaska zaštićenog patentom reguliše se ugovorom, pri čemu se moraju imati u vidu prava nosioca patenta i prava pronalazača.

Za zaštićeni pronalazak i prihvaćeno tehničko unapređenje izrađuje se program realizacije, sa svim podacima značajnim za realizaciju. Prihvaćeni program realizacije unosi se u plan naučnog istraživanja i razvoja, opremanja ili modifikacije.

Postupak registrovanja i ispitivanja prijave pronalaska za pronalaskе nastale van sistema odbrane istovetan je postupku ispitivanja prijave pronalazaka nastalih u sistemu odbrane, s tim što se za ove prijave prvo vrši ispitivanje poverljivosti, pa se, ako su u pitanju poverljivi pronalasci, nastavlja propisana procedura. Nadležnost za davanje ocene o poverljivosti ista je kao i kod pronalazaka nastalih u sistemu odbrane.

U postupku zaštite pronalaska stvorenog van sistema odbrane, koji se odnosi na odbranu i bezbednost zemlje, pronalazač je oslobođen plaćanja troškova.

Zaključak

Ministarstvu odbrane, kao nadležnom državnom organu za poslove odbrane, dato je isključivo pravo da koristi poverljive pronalaskе i da raspoláže tim pronalascima za sve vreme trajanja njihove važnosti. U skladu

s tim, u MO je oformljen i postoji jedinstven centralizovani sistem zaštite i preuzimanja svih vrsta inovacija značajnih za odbranu i bezbednost zemlje. Obezbeđen je ravnopravan tretman svih inovacija, bez obzira na to iz kojih sredina dolaze i ko ih prijavljuje. Ustanovljena je infrastruktura koja pruža neophodnu stručnu pomoć inovatorima u izradi dokumenata za prijavljivanje inovacija.

Da bi se priznao patent za poverljivi pronalazak (ostvarila patentna zaštita), neophodno je u nadležnoj organizacijskoj jedinici MO za inovacionu delatnost provesti postupak ispitivanja prijave poverljivih pronalazaka po određenoj proceduri koja je normativno-pravno regulisana. Za ispitivanje inovacija koriste se jedinice, ustanove, organizacione celine i institucije u sistemu odbrane koje se bave istraživanjem, razvojem, proizvodnjom ili održavanjem sredstava na koja se pronalazak odnosi. Po potrebi, mogu se angažovati i raspoloživi kapaciteti odbrambene industrije.

Veoma je važno da se u postupku ispitivanja poverljive prijave pronalaska u fazi suštinskog ispitivanja, koju realizuje stručna komisija, utvrdi da li pronalazak ispunjava zakonom definisane suštinske uslove za zaštitu patentom (novost, inventivnost i primenljivost). Nakon realizacije predviđenog postupka ispitivanja prijave poverljivog pronalaska, u skladu sa stepenom ispunjenosti zakonskih uslova za zaštitu, donosi se rešenje o patentnoj zaštiti poverljivog pronalaska. Na osnovu rešenja o prihvatanju ovlašćuje se određena organizacijska jedinica MO (obično nadležni nosilac planiranja za sredstva na koja se pronalazak odnosi) za proizvodnju, korišćenje i raspolaganje.

Pronalazači zaštićenog poverljivog pronalaska, u skladu sa Zakonom o patentima i ostalim internim propisima u MO iz ove oblasti, ostvaruju svoja moralna i imovinska prava.

Literatura

[1] Uredba o određivanju poverljivih pronalazaka koji su značajni za odbranu ili bezbednost Savezne Republike Jugoslavije („Službeni list SRJ“ br. 10/97).

[2] Zakon o patentima (Sl. list SCG br. 32/04).

[3] Uredba za zaštitu industrijske svojine iz 1921. godine.

[4] Jović, I.: Uputstvo o inventivnoj delatnosti u Vojsci Jugoslavije, VIZ, Beograd, 2001.

[5] Jović, I., Čabarkapa, O.: Inventivna delatnost u Vojsci Srbije i Crne Gore, „Novi glasnik“ br. 2/03, VIZ, Beograd, 2003.

[6] Uredba o postupku za pravnu zaštitu pronalazaka, „Službeni list SCG“, br. 62/04.

[8] Čabarkapa, O., Jović, I.: Potkonjak-Lukić, B.: Classified inventions protection procedure, Međunarodna konferencija inovacija, Beograd, novembar 2007, SANU – IFIA – SPATUB.